

וכתב המאירי: כיון שהזמן הזה הוא קרוב לסוף השנה, היו בית דין מעיינים ומחפשים בדברים אלו, כדי לזרו ולמהר בהשלמתם, שתכלה שנה עם עונשיה.

ועתה, מביאה הגמרא תוספתא במסכת מועד קטן, הדנה בהיתר עשיית מלאכה במועד לצורך הרבים.

ומפרטת הברייתא שם מה הם צרכי הרבים, ומשם אנו למדים לכאן, מה הם צרכי הרבים של משנתינו הצריכין להעשות בט"ו באדר.

ולדעת הגר"א, לא הובאה הברייתא כדי לומר שאת כל צרכי הרבים יש לעשות בט"ו באדר, באם לא עשאו קודם לכן, היות ודברי התוספתא מתייחסים רק לחול המועד.

ולא הובאה הברייתא הזאת אלא רק כדי להקשות על הדין של ציון הקברים ועקירת הכלאיים.

תניא: אלו הן צרכי הרבים:

דנים דיני ממונות ודיני נפשות, ודיני מכות.

ופודים ערכין וחרמים והקדשות.

ומשקין את הפוטה שנסתרה עם איש אחר לאחר שקינא לה בעלה שלא תסתר עמו. (6) ושורפין את הפרה אדומה כדי לעשות מאפרה מי חטאת.

אמר רבי בא אמר רבי ירמיה בשם רב, ורבי סימון אמר בשם רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבן שמעון בן גמליאל, שאין לקרות סדר פרשיות באדר ראשון. ואם קראו לא יצאו ידי חובתן.

ורב הונא רבה דציפורין אמר: הנהיג רבי חנינה בציפורין כהדא דרבן שמעון בן גמליאל, שאין קורין פרשיות אלו אלא באדר שני.

ודייקנן בדבריו: לא אמר אלא "הנהיג" רבי חנינה כרבי שמעון בן גמליאל, שהורה כן לבאים לשואלו.

הא לדרוש כן ברבים "להלכה" – לא דרש!

ואע"ג דלא דרשינן ברבים הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שעיקר אדר הוא אדר שני, אבל לענין שמרות, אדר סתם הוא אדר שני.

כי כשבא לכתוב את תאריך השטר, אם הוא באדר ראשון כותבין אדר ראשון, ואילו באדר שני אין כותבין אדר שני, אלא אדר סתם.

רבי יהודה חולק ואומר: לא כך הוא.

א-ג אלא, הכותב שטר באדר ראשון כותב אדר

סתם. ובאדר שני כותב אדר תניין [שני]. (5)

שנינו במשנתינו: ובחמשה עשר בו מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים, ועושיין כל צרכי הרבים.

כהן שם.

6. הרמב"ם פרק ד מהלכות סוטה הלכה א כתב: בחמשה עשר באדר נפנין בית דין לצורכי

5. להלכה נחלקו הראשונים: דעת הטור שסתם אדר הוא אדר הראשון וכן פסק בשולחן ערוך [חור"מ סימן מג סעיף כח]. והרמב"ם פסק כרבי מאיר, שסתם אדר הוא אדר שני, ועיין בשפתי

ועורפין עגלה ערופה אם נמצא חלל סמוך לעיר.

ורוצעין עבד עברי האוהב את אדונו, ואינו רוצה לצאת אחר שש שנים.⁽⁷⁾

ומטהרין את המצורע.

וכל אלו הדברים עושין גם בשאר ימות השנה, אלא אם אירע שנתעכב הדין או רציעת העבד או עריפת העגלה וכיוצא בזה – אין דוחזין יותר. אלא עושין זאת בט"ו אדר.

ומפסקין את המנעל מעל גבי האימום, שהוא הדפוס שמניחין על גביו את המנעל כדי שתעשה צורתו.

ואין מחזירין אותן על גבי האימום.

דין זה של המנעל אינו ענין כלל לצורכי הרבים, אלא הוא המשך הברייתא שם, העוסקת בהיתר מלאכה בחול המועד.

שאחר שפירשה הברייתא היתר מלאכה לצורכי הרבים, הוסיפה ואמרה שמותר בחולו של מועד להוריד המנעל מהאימום.

שנינו במשנתנו: ובחמשה עשר בו... מצינין את הקברות:

והוינן בה: הא תמן שם תנינן שנינו בריש מסכת מועד קטן בענין חול המועד:

משקין בחול המועד את בית השלחין [שדה העומדת בהר, שאין הגשמים מתעכבין בה אלא יורדין למטה, וצריך להשקותה תמיד]. לפי שאם לא ישקנה יהיה לו הפסד גדול, ובדבר של הפסד התירו חכמים לטרוח בו בחולו של מועד.

ומצינין על הקברות, לסמנם שיש מת במקום זה, במועד.

ותקשי, לשם מה הוצרכו לציין הקברות שנמחו בגשמים בחול המועד של פסח?

וכי לא כבר ציינו הקברים מאדר, וכדתנן במתניתין, שבט"ו באדר מצינין הקברות?

ומשני: ותיפתר [יש לך לתרין] דמיירי שירד שטף של גשמים לאחר שצינינו בסיד באדר, ושטפו את הציון. ובכהאי גוונא התירו לחזור ולציין אפילו בחול המועד.

עוד שנינו שם בהמשך המשנה: ויוצאין בחולו של מועד אף על הכלאים.

ומקשינן: והלא כבר יצאו ללקוט הכלאים מאדר, כמפורש במשנתנו, ולשם מה הוצרכו לצאת שוב במועד?

הרבים. ובודקין על הראויה לשתות להשקותה, ועל הראויה לקנא לה ולהוציאה בלא כתובה, ובכל זמן משקין את הסוטות.

וכתב הכסף משנה שהרמב"ם סובר שלהשקות את הסוטה לא היו מתעכבים עד חמשה עשר באדר, אלא בכל יום משקין את הסוטה. ובזמן זה רק היו בודקין ומבררין מי היא הראויה לשתות.

7. הגר"ח קניבסקי בספרו על מסכת עבדים [ב"קנין פירות" אות כ"ג] הביא להסתפק אם רציעת העבדים צריכה להעשות ביום האחרון של שש שנים לעבודתו, או די בכך שהאמירה [שרצונו להמשיך את עבודתו] תהיה תוך שש.

והוכיח מכאן דדוקא האמירה צריכה להיות תוך שש. דקתני הכא שרוצעין את העבדים בחמשה עשר באדר. ואם נימא דרציעה צריכה

"עצם" — מכאן שמצינין על העצמות [כשיש בהם רובע הקב, או שהן רוב בנין ורוב מנין עצמותיו של אדם. ובפחות מכך אין מטמאין באהל, ואין צורך בציון].

"אדם" — מכאן שמצינין על השררה והגולגולת, שמטמאין באהל כשהן שלמים, אע"פ שאינן אלא עצם אחד.

"ובנה" — משמע שיהא מחובר כבנין. מכאן שמצינין על גבי אבן קבועה. שבונים אבן על גבי הטומאה, ומצינינים את האבן בסיד, לאפוקי שלא יניח אבן תלושה המתגלגלת.

כי אם אמר את [אומר אתה] שמצינין גם על גבי אבן תלושה, הרי אף היא הולכת ומתגלגלת ומטמא למקום אחר, ויאמרו ששם הוא מקום הטומאה, ויטמאו הטהרות שם שלא כדין, ויטהרו הטהרות שבמקום הטומאה כיון שנסתלק הציון, ולא ידעו כי יש שם מת.

"אצלו" — אין מניח הציון על גבי הטומאה עצמה, אלא סמוך לטומאה במקום טהרה [וודרשינן לה מדקתני "ובנה אצלו" ולא "ובנה עליו"].

וטעם הדבר מפורש במסכת מועד קטן [ה ב] שעושין כן כדי שלא להפסיד את הטהרות. שאם היה הציון על הקבר ממש, לא היו מרגישים בציון ממרחק. ופעמים, עד שהיו רואים את הציון, כבר האהילו עליו.

ומשנינן: תיפתר, דמיירי בזמן שהיתה השנה אפילה [מאוחרת], שאיחרו הזרעים לצמוח, ואין הצמחים ניכרים עדיין בט"ו באדר.

ובכהאי גוונא יוצאין על הכלאים במועד.

מנין יש רמז בתורה לציון הקברות?

רבי ברכיה אמר רבי יעקב בר בת יעקב בשם רבי חונייא דברת חורין.

רבי יוסה אמרי לה בשם רבי יעקב בריה דרב אחא בשם רבי חונייא דברת חורין, ורבי עוזיה בריה דרב נחונייא דבית חורין:

כתיב במצורע הנשלח מחוץ למחנה: [ויקרא ג'] "וטמא טמא יקרא", כדי שתהא הטומאה קוראה לך כפיה, ומכרזת על עצמה, ואומרת לך: פרוש הימני!

וקריאת הטומאה נעשית על ידי שמצינין הקברות, שאז מרגיש האדם, ופורש.

רבי אילא בשם רבי שמואל בר נחמן אמר מהכא: כתיב [יחזקאל לט] "ועברו העוברים בארץ, וראה עצם אדם, ובנה אצלו ציון". שלעתיד יעשו ישראל ציונים על עצמות הפגרים המושלכים.

הרי, שעל עצם אדם יש לבנות ציון.

וודרשינן להאי קרא:

אפשר לרצוע, דבעינן שקודם יאמר בסוף שש, כמבואר בגמרא וברמב"ם. ובהכרח, שאם אמר בסוף שש, יכול לרצוע מתי שירצה.

להיות דווקא בסוף שש, מה שייך לקבוע זמן לרציעה בחמשה עשר באדר? הרי מתי שנגמרות שש שנים מוכרחים לרצוע. ולפני גמר שש אי

על כן מציינין בסמוך למקום הטומאה, ובכך מתעכב האדם בהליכתו על ידי הציון, ואינו בא לידי טומאת אהל.

“ציון” — **מצאן לציון**, שמסמנים ומציינים הקברים.

תניא: **מצא אבן אחת מצוינת**, יש לו לחשוש שיש תחתיה טומאה.⁽⁸⁾

ואע”פ שאין מקיימין כן ליתן אבן על הטומאה, שהרי שנינו שאין בונין את הציון על הטומאה אלא רק סמוך לה, מסביבה, במקום טהרה. מכל מקום, כיון שאין כאן אלא אבן אחת, בהכרח שנבנה ציון זה על הטומאה ולא על סביבותיה.

ולפיכך, **המאהיל עליה טמא**. לפי שאני אומר: **מת היה נתון תחתיה**, וכמו שנתבאר.

ואם היו שתיים אבנים, וריוח ביניהם, אמרינן שהונחו האבנים סביבות המת והטומאה ביניהם. והלכך, **המאהיל עליהן טהור**. והמאהיל **ביניהן טמא**.

אולם, אם מצא שתי אבנים מצוינות אך היה

חורש בינתיים [שכין האבנים היה שדה חרוש], ודאי לא הניחו המת ברווח הזה, כי אין חורשין מקום שקבור בו מת.

ולפיכך הרי הן פאבנים יחידות, שדנים אנו כל אבן כאבן יחידה, ושוב אמרינן דמסתבר שהטומאה תחתיה, והמאהיל **ביניהן טהור**, והמאהיל **פביבותיהן**, במקום האבנים, **טמא**.

תני: **אין מציינין ציון על הבשר של מת**, אפילו יש בו כזית, כי **שמא נתעכל** כבר **הבשר** עד פחות מכזית, ונמצא שאין כאן טומאה. שאין בשר המת מטמא טומאת אהל בפחות מכזית.⁽⁹⁾

רבי יוסטא בר שונם בעא [הקשה] **קומי רבי מנא**: מדוע אין מציינים על הבשר? וכי לא נמצא מטמא טהרות למפרע?!

שהרי כל עוד לא נתעכל הבשר הוא מטמא באהל, ואם לא יהיה לו ציון, הרי בזמן שטרם יתעכל הבשר מפסיד העובר שם את טהרותיו שעברו עמו שם, כיון שאינו יודע שיש שם טומאה.

ומשני: **אמר ליה**: **מוטב שיתקלקלו בו**

[מת] שמדברי הירושלמי כאן מבואר שלא כדבריו. דקתני “מצא אבן אחת מצוינת, אף על פי שאין מקיימין כן”. הרי שאין לעשות כן אפילו באבן.

9. בפשטות משמע שאין מציינין כלל על גבי בשר, אולם הרמב”ם בפרק ח מהלכות טומאת מת הלכה ט כתב: “אין מציינין על כזית מצומצם מן המת לפי שסופו יחסר בארץ”. ומבואר בדבריו שעל בשר יותר מכזית מציינין.

8. רש”י במסכת מועד קטן [ו א] פירש בשם מורו הזקן, כי מה שתחתיה של אבן מצוינת טמא, על אף שאין מציינים על גבי הטומאה עצמה אלא רק ליד הטומאה, במקום טהרה [כדי שלא יבוא בטעות להאהיל על גבי הציון], כי יש חילוק בין ציון שעושים בסיד על גבי קרקע, לבין ציון סיד שעושים על גבי אבן.

כשמציינים על גבי אבן אפשר לעשות אפילו על גבי הטומאה, דאין לנו לחוש שיאהיל בטעות על גבי האבן, לפי שהאבן גבוהה היא וניכרת. והעיר האור שמח [פרק ו מהלכות טומאת

גמרא:

שנינו במשנתנו: אמר רבי יהודה בראשונה היו עוקרין.

תני: אמר רבי יהודה: בראשונה היו שלוחי בית דין עוקרין את הכלאים ומשליכין לפניהן. והיו הבעלים שמחים שתי שמחות.

אחת — שהיו מנכשין שדותיהן, שהרי על ידי נטילת הכלאים מתנכשת השדה מאליה.

ואחת — שהיו נהנין מן הכלאים העוקרין שהושלכו לשדותיהן, שהיו נותנים אותם לבהמתם.

משרבו עוברי עבירה, היו שלוחי בית דין משליכין את הצמחים העקורים על הדרכים כדי שיפסידו הבעלים ולא יהנו מהם.

ואע"פ כן היו הבעלים שמחים בכך, שהיו מנכשין שדותיהן.

לפיכך התקינו שיהיו שלוחי בית דין מפקירין את כל השדה כולה. ושוב לא יריוחו הבעלים מן הכלאים.

ועתה מבארת הגמרא את יסוד הדין של הפקר בית דין:

מנין שהפקר בית דין הוי הפקר?

לשעה, במשך פרק הזמן הקצר עד שיתעכל הבשר, ואל יבנה שם ציון, שעל ידו יתקלקלו בו לעולם. כי הרואהו סובר שעדיין טומאה שם, וישרפו בחנם כל קדשים שיעברו עליהן בשוגג או בלילה.

הלכה ב מתניתין:

אמר רבי יהודה: בראשונה כשהיו יוצאין שלוחי ב"ד לעקור הכלאים שבשדות, היו עוקרין את הכלאים, ומשליכין אצל בעלי השדות לפניהן, כדי שיתביישו.

משרבו עוברי עבירה [מפרש בגמרא] הפסיקו להשליכין לפניהם. אלא היו משליכין הכלאים שנעקרו לדרכים.

ולאחר מכן התקינו, שיהו מפקירין את כל השדה, מכח "הפקר בית דין הפקר". ויבואר בגמרא הטעם שחידשו תקנות אלו.⁽¹⁰⁾

[נחלקו הטור והבית יוסף בחו"מ רע"ג אם היה צריך בית הדין להפקיר בפועל כל שדה ושדה, או שהיתה זאת תקנת חכמים שיהיו שדות אלו מופקרים מאליהם].

ואחר שרפו ידי בית דין, מחמת דנפישו בני עשר מדות" בעקבתא דמשיחא, ואין מכריזין ואין שולחין ואין מפקירין — אין כאן הפקר בית דין. והלכך פירות של כלאי זרעים חייבים במתנות עניים ובתרומות ומעשרות. וכן אילנות המורכבין — פירותיהם חייבין בכלן". עכ"ל.

10. כתב החזון איש [יורה דעה סימן ק"פ סעיף ד'] "ובזמנינו ליכא דין הפקר [על שדות הכלאים], שלא היה מושב בית דין להפקיר את כל השדות שיש בהם כלאים, אלא התקינו שלוחי בית דין שבכל דור ודור יפקירו כשימצאו כלאים בשדה, אחר שהכריזו באחד באדר.

שנאמר בספר עזרא: "וכל אשר לא יבא לשלישת הימים בעצת השרים והזקנים — יחרם כל רכושו, והוא יבדל מקהל הגולה".

הרי שעזרא ובית דינו היה בידם להפקיר כל רכוש של אדם העובר על דבריהם. ומכאן שהפקר בית דין הוא הפקר.

והוינן בה: **מניין שהיא פטורה מן המעשרות?**

שהרי הפקר גמור שהפקירו בעליו ילפינן לה מקרא שהיא פטורה ממעשרות. ומסתפקת הגמרא האם דבר המופקר באמצעות הפקר בית דין גם כן הוא הפקר גמור, ואפילו להפקיע מן המעשרות. או שאין בכח בית דין אלא להפקיע את זכויות הבעלים, ולא את זכויות הלוויים, וחייב במעשרות.

ואמרינן: **רבי יונתן בריה דרב יצחק בר אחא שמע ליה [הוכיח] שהפקר בית דין פטור מן המעשר מן הדא ברייתא.**

דתניא: **אין מעברין את השנה להוסיף בה אדר שני לא בשנה השביעית**, לפי שעל ידי עיבור השנה יתארך איסור עבודת הקרקע בחודש נוסף, ויד כולם שולטת על הספיחין, לפי שלא מצוי להם פירות ותבואה, ולא ימצאו תבואה להקריב ממנה מנחת העומר ושתי הלחם.

וכן לא מעברין את השנה **במוצאי שביעית**, שהיא השנה הראשונה למנין שנות השמיטה הבאה, ומהטעם שיבואר להלן.

ואם עיבורה — הרי זו מעוברת.

ומדייק רבי יונתן מההלכה שאם עיברו בית דין את השנה השביעית הרי היא מעוברת למרות שמעיקר הדין אין מעברים אותה :

וכי אותו חודש אחד שהוא [בית דין] מוסיף בשביעית — לא פטור ממעשרות הוא, כדין כל פירות שביעית שהם הפקר?

והרי ודאי שהוא פטור ממעשרות, אף שפירות החודש הזה לא הופקרו אלא מכח הפקר בית דין שעיברו את השנה.

ומוכח שאף הפקר בית דין פטור מן המעשר.

[ונחלקו האחרונים אם פירות שביעית צריך בעליהם להפקירם או שהם מופקעים מכח "אפקעתא דמלכא", שצוה הקב"ה שיהיו הפירות הפקר מאליהן.]

והקשה האפיקי ים בחלק ב סימן כה על הבית יוסף הסובר שאין הפירות הפקר מאליהן, מסוגיה זו:

לדבריו, מהי הוכחת הגמרא שהפקר בית דין הפקר? והרי לא יתכן שיהיה כוחם גדול ממצות התורה, וכל כוחם הוא רק לצוות את הבעלים שיפקירום, ואז פשיטא שחל ההפקר, כי אין זה הפקר בית דין אלא הפקר הבעלים].

ועתה באה הגמרא לפרש דברי הברייתא, קודם שתחזור לדון בראיה זו:

ואמרינן: **עד כדון [עד כאן] לא שמענו אלא רק שאין מעברין השנה בשביעית**, מהטעם שמאריכין את איסור עבודת הקרקע, וכמו שנתבאר.

אך עדיין יש לבאר: **במוצאי שביעית — מאי טעמא אין מעברין את השנה?**

ומשנינן: **אמר רבי בון: כדי שלא לרבות**

באיסור חדש.

לפי שהתבואה הישנה כבר כלתה בשביעית, ובשנה השמינית לא נמצא כי אם תבואה חדשה, האסורה עד ט"ז ניסן. ואם יעברו את השנה יאריכו את זמן איסור אכילת התבואה החדשה בחודש נוסף.

אמר רבי זעירא בשם רבי אלעזר: **הדא דאת אמרת** [מה שאמרת] שאין לעבר השנה בשביעית, הוא **עד דלא התיר רבי להביא** ירק מחוצה לארץ לארץ. שחשש שמא יביא עמה גוש עפר מעפר ארץ העמים, שמטמא במגע ומשא, ויטמאו הטהרות של ארץ ישראל.

אבל משהתיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ [וכל שכן תבואה שאין מצוי כל כך שיביאן עם גוש עפר], שוב אין חילוק בין שביעית לשאר השנים.

אלא, **היא שנה שביעית — היא שנה של שאר שני שבוע!**

שאף בשביעית מעברין את השנה כמו בשאר השנים, כי שוב אין לחוש למחסור בתבואה לעומר ושתי הלחם, מכיון שאין לאנשים צורך באכילת ספיחי שביעית, שהרי יש להם כל צורכם מן הבא מחוצה לארץ. ויוכלו למצוא תבואה להביא ממנה עומר ושתי הלחם מספיחי הארץ.

אמר רבי מנא: עתה אפשר לעבר השנה אף במוצאי שביעית.

כי **הדא דאת אמר** שאין לעבר השנה במוצאי שביעית הוא דווקא **בראשונה**, שהיו **השנים בתקנן**, והיתה התבואה ממחרת להתבשל בניסן, והיה ראוי לאכול מן החדש בט"ז

ניסן, ולכן אין מעברין השנה, שלא להאריך את איסור חדש בחודש נוסף.

אבל עכשיו, שאין השנים כתיקנן, ואין התבואה ממחרת להתבשל אפילו בהגיע האביב, וכבר הותר איסור חדש.

נמצא, שאם באנו לעבר את השנה אין אנו מרביץ באיסור חדש, שהרי בין כה וכה אין התבואה ראויה אז לאכילה.

הלכך: **היא שביעית — היא שאר שני שבוע.**

תני: בית דינו של בית רבן גמליאל עיברוה במוצאי שביעית מיד.

ועתה חוזרת הגמרא לדון בראיה שהובאה לעיל, שאף דבר שהפקירוהו בית דין פטור ממעשר, מזה שבית דין שעברו את שנת השביעית פטורים הפירות ממעשר אף בחודש העיבור, הגם שאין זה הפקר גמור, אלא רק הפקר בית דין.

אמר רבי אבון: אין מן הדא [אם ראייתך היא מכאן] שמעברין בשביעית — **לית את שמע מינה כלום** [אין משם ראיה כלל].

כיון שעיבור השנה אינו תקנת בית דין, אלא הוא דין תורה.

דכתיב: **"שמור את חדש האביב"**. ודרשינן: **שומריהו שיביאו בחידושו!** שיהא חדש האביב, שהוא חודש ניסן, בזמן האביב.

והלכך, אם נתאחר האביב מוסיפין חודש אחד.

ולכן אם עיברו בית דין את שנת השביעית

ו**אמר רבי אמי בשם רבי שמעון בן לקיש**: ג-ב
האי דינא, שיש לכל שבליים הנוגעות בארץ
דין לקט, ואוכלים אותם העניים מבלי צורך
לעשר — **דבית שמאי היא!**

שבית שמאי סוברים [במסכת פאה פרק
שישי]: המפקיר חפציו רק לעניים חל
ההפקר, והוי הפקר רק לעניים.

ולכן, השיבולים הנוגעות בארץ ניתנות
לעניים, כדין לקט, ופטורים הם מהמעשר,
למרות שאין זה הפקר לכל, אלא לעניים
בלבד.

שהרי ברור הדבר שחלק מהשיבולים היה
שייך לבעל השדה.

אך היות שקנסוהו חכמים להשאיר את כל
השבליים הנוגעות בארץ לעניים, הרי הם
כ"הפקר לעניים", דהוי הפקר, ופטור
ממעשרות כדין הפקר.

אולם **אי** אם נאמר **כבית הלל**, הסוברים
שאינן הפקר חל עד שיפקיר לכולם, לעניים
ולעשירים — אין נעשים כל השבליים
הנוגעות בקרקע הפקר.

אלא, **עניים אוכלין אותן, ומעשרין!** (11)

וכיון שכן, מסתבר לומר שלא קנסו חכמים
את בעל הבית ליתן את כל השיבולים
הנוגעות בארץ לעניים, כדי שלא יבואו לידי
תקלה, שמא יסברו העניים שתורת לקט
גמור עליהן, ופטורין מן המעשר.

ועל כן מתניתין היא כבית שמאי ולא כבית
הלל.

נעשים הפירות הפקר מן התורה, והוי הפקר
גמור ולא הפקר בית דין.

ואע"פ שאסור לעבר את השנה השביעית,
היינו איסור מדרבנן. אך אם עיברו את השנה
השביעית מאיזה טעם שיהיה, ודאי חל
העיבור, והפקר הפירות מדין תורה הוא.

ולכן אין ראיה כלל לנידון אם הפקר בית דין
פטור ממעשר.

והיבא אמר דא [והיכן אתה מוצא שנאמר]
שהפקר בית דין הוי הפקר גם לפטור
ממעשר — מתניתין היא במסכת פאה.

הקוצר שדהו — צריך להניח בשדה לעניים
"לקט".

ה"לקט" הוא שבולת או שתים הנופלות
בשעת קצירה, ואינן נקצרות ביחד עם
קבוצות השבליים.

ושינו במסכת פאה: מי שעשה בשדהו
לאחר הקציר, במקום שהיו בו שיבלי לקט
גדיש של עומרי תבואה, ונמצא **שלא לוקט**,
שלא לקחו העניים את שבלי הלוקט שהיו
מונחים על הקרקע **תחתיו** [של הגדיש],
ונמצא, שנתערבו שיבולי הלוקט של העניים
בשיבולי הגדיש של בעל השדה:

**כל השיבולים הנוגעות בארץ — הרי הן של
עניים!**

שקנסו חכמים את בעל השדה על שגדש את
תבואתו במקום שהיו בו שבלי לקט, שיהיו
כל השבליים הנוגעות בארץ לעניים, למרות
שרוב השבליים הם שלו.

11. כתב רבי עקיבא איגר בתוספותיו על המשניות [פרק ה משנה א] כי על אף שהפקר